

**„CAVAE ROMANE“
REVITALIZACIJA KAMENOLOMA U VINKURANU**

Izradili: Kostrenčić i Krebel – arhitekti
Zagreb, 2005.

Ovakav kompleks jedinstven je u cijeloj Hrvatskoj, a prilično je rijedak u svijetu. Jedan od takvih rijetkih primjera je Muzej kamena u Eisenstadtu kraj Beča u Austriji, koji je također nastao na kamenolomu koji svoje početke ima u Rimskom kamenolomu, kao i Vinkuran. Komparativna prednost Vinkurana je blizina mora i njegova izuzetna prirodna ljepota.

U vrijeme zasićenosti informacijama, slikama, događajima i konačno arhitekturom, ono što se ovim projektom nudi je njegova *specifičnost i posebnost*. Posebnost u kontekstualnom smislu; priča o kamenolomu iz kojeg je vađen kamen za jednu od najljepših sačuvanih Rimskih građevina, a eksploatira se i danas, posebnost u doživljajnom smislu arhitekture van mjerila čovjeka već u mjerilu kamenoloma (35-metarske stijene i zgrade kao kameni monoliti) i konačno posebnost u nuđenju programa koji kroz isprepletanje najrazličitijih sadržaja afirmira jednu bitnu civilizacijsku odrednicu ovih prostora – rad s kamenom.

Neka recentna svjetska iskustva koja uspješno promoviraju kulturni turizam (a osobito ona u zemljama Mediterana), izuzetno se uspješno bave „eksploatacijom“ ne samo povijesnih artefakata koji su sami po sebi spomenici, već implementacijom različitih sadržaja i izgradnjom atraktivne, specifične arhitekture, afirmiraju i „ne-mjesta“ koja postaju bitne točke u kulturnoj topografiji. Ideja je da kamenolom u Vinkuran postane jedno od takvih mjesta.

«CAVAE ROMANE» - Revitalizacija kamenoloma i muzej kamena Vinkuran

Kamenolom ima specifičnu karakteristiku, poput brana, mostova, da je van mjerila čovjeka. Sva arhitektura, osim monumentalnih hramova – piramida, fortifikacija – kineskog zida, ima u svojoj osnovi antropometričnost. Mjerilo svih građevina je čovjek. Industrijski kompleksi, elektrane, brane, pa tako i kamenolom rađeni su u mjerilu «pejzaža», u mjerilu prirode. Zapravo sami po sebi tvore jednu artifičijelnu – «drugu» prirodu. U toj činjenici da su van čovjekova mjerila i leži njihova fascinantnost. Monumentalnost prirode daleko je snažnija od bilo koje «monumentalne arhitekture». Arhitektonski djelovati na jedan takav sadržaj, kao što je kamenolom, zahtjeva jednu sasvim drugačiju strategiju promišljanja problema i arhitektonskog djelovanja.

PROGRAM

Kamenolom Vinkuran poseban je iz cijelog niza razloga. Počevši od njegove povijesne baštine – kao kamenoloma iz kojeg se vadio kamen za gradnju Pulske arene, pa do najrecentnijih vremena kad sam kamenolom, kao zaštićena cjelina, biva sve manje korišten u eksploataciji kamena, a postaje mjesto, sada već tradicionalne, ljetne kiparsko – klesarske radionice. Također, i sama prirodna atraktivnost prostora privlači na sebe pozornost šetača, slobodnih penjača, mladih umjetnika.

Osnovno koncipiranje programa koji bi revitalizirao postojeći kamenolom baziralo se na ideji organiziranja Muzeja kamena, međutim uslijed uočavanja cijelog niza zapravo manje-više spontanih događanja program je postajao sve kompleksniji, tako da bi se po obimu zahvata zapravo radilo o Parku.

Program je strukturiran na slijedeći način:

1. Muzej kamena – povijest kamenoloma
 - povijest razvoja oruđa za obradu kamena
2. Klesarsko- kiparska radionica
3. Park skulptura
4. Auditorij za različita kulturna događanja (koncerti, predstave, projekcije...)
5. Sportsko-rekreativne aktivnosti
6. Turističko razgledavanje
7. Ugostiteljski sadržaj, trgovina suvenira, sanitarije
8. Informacijski pult sa prodajom karata
9. Parkiralište
10. Ograničena eksploatacija kamena

Osnovnu strukturu programa treba shvatiti kao otvorenu, odnosno sam prostor kamenoloma može poprimiti i druge funkcije iako ove nabrojene čine osnovu. Vrijednost prostora kamenoloma leži upravo u njegovoj postojećoj prirodnoj ljepoti. Programski sadržaji koji se na njega implementiraju moraju biti u funkciji upravo korištenja i naglašavanja tih njegovih prirodnih kvaliteta. Između novih prostornih intervencija / arhitekture i prirodnog konteksta mora postojati stanovita vrst simbioze. Iz tog razloga, od najveće je važnosti na odgovarajući način rasporediti «programme» na najpogodnija mjesta za takovu vrst aktivnosti.

STRATEGIJA

Kamenolom zapravo predstavlja jedan «isječak» prirode koji je djelovanjem čovjeka (u svrhu eksploatacije kamena) pretvoren u «umjetnu prirodu», artificijelnu po nastanku, ali bez svjesne / namjerne oblikovne artikulacije. On predstavlja «drugu prirodu», jer je «umjetnog» nastanka ali koja ima «geološku» indiferentnost spram njezinoj pojavnosti. Pitanje oblikovanja ovakvog prostora očigledno nije rješivo uobičajenim arhitektonskim pristupom. Naš pristup mogli bi smo nazvati «operativnom topografijom»¹. On se sastoji u korištenju postojeće i novoformirane konfiguracije terena, kao i u kreiranju novih prostora, koji mogu poprimiti određene ili razne sadržaje, a u svojoj pojavnosti i dalje ostaju «priroda». Cilj je postojećim i kreiranim plohama trenu formirati «mjesta» na kojima se mogu dogoditi određeni sadržaji. Radi se dakle prije o konstruiranoj «geografiji» nego li o arhitekturi.

KONCEPT

Na osnovu strategije i programskih zahtjeva pristupilo se postavljanju koncepta organizacije i oblikovanja predmetnog prostora. Postojeća konfiguracija / topografija terena uzeta je kao polazišna osnova koja će determinirati distribuciju programa na njoj. Analiza terena ukazala je na postojanje «mjesta» drugačijih kvaliteta koja su podijeljena u osnovne grupe:

1. **mjesta zadržavanja** – točke atraktivnih vizura, ruševine postojećih objekata koji su služili za obradu kamena
2. **mjesta odvijanja aktivnosti** – plohe, zaravni koje su pogodne za odvijanje raznih aktivnosti i događanja, «zaštićena mjesta» koja nisu fokusirana na jednu specifičnu aktivnost ili kvalitetu, već svojom neutralnošću omogućuju bilo sportske aktivnosti, bilo okupljane grupe ljudi, predstave i sl.
3. **mjesta koja se doživljavaju u kretanju** – linije koje spajaju prethodna mjesta, a koje mogu biti postavljene na različite režime korištenja – lagana šetnja, rekreativno penjanje, staza za «mountain bike», trim staza, sportsko penjanje

¹ Termin preuzet od španjolskog arhitekta i teoretičara Manuela Gause

Elementi strukture / kompozicije konkretizirani su na slijedeći način:

1. Točke – mjesta

Početni element jest – **ulaz** – on je koncipiran kao ulazni portal koji u sebe prima i funkciju informacijskog mjesta, prodaje karata, *caffea* i trgovine suvenira. Idući element je «ruševina» / **postojeći ostaci zgrade pilane** koja se sanira i u kojoj će biti organizirane klesarsko-kiparske radionice. Iduća točka je ostatak «**Stare zgrade pilane**» sa originalnim ostacima drvene konstrukcije mehanizma za obradu kamena. Ona se adaptira u Muzej oruđa za izradu kamena. Na uzvisini formira se zgrada **Muzeja kamena**, centralna građevina budućeg kompleksa. U ovu kategoriju «točkastih» elemenata spadaju i **vidikovci**, drvene platforme locirane na mjestima najatraktivnijih vizura.

2. Plohe – mjesto/događanje

Prilikom definiranja ploha vodili smo se kriterijem pronalaženja postojećih zaravni koje svojom pozicijom i konfiguracijom sugeriraju najpovoljnije mjesto za događanje pojedinih sadržaja. Tako se uz sam ulaz jasno uvidjela najpovoljnija ploha za **parking**. Prostor uz ulazni portal i ruševnu zgradu pilane ukazao se pak kao najpovoljniji za **organiziranje izložbi i ekspandiranje *caffea* i radionica** (prema potrebi) u «vanjski» prostor. Ploha ispod stijene, a uz «Staru pilanu» mjesto je postojećeg izvora, pa se iskristalizirao kao **mjesto kontemplacije i odmora uz vodu**. Pozicija stijene pogodna je i za slobodno penjanje. Donja zaravan, na najnižem dijelu kamenoloma ima prirodan pad terena i zahvaljujući okolnim stijenama – sjajnu akustiku. To je ploha koja se sama nametnula kao izvrstan prirodni auditorij. Ta ploha postaje – **otvoreno kazalište**, prostor rezerviran za umjetnička događanja, koncerte, predstave. Veličina te površine omogućava postavu 768 sjedećih mjesta. Na najvišoj točki kamenoloma, gornja zaravan prostor je završnog **vidikovca i restorana**, do kojeg se može stići dizalom (spoj najviše i najniže točke kamenoloma) ili nekom od pješačkih ruta.

3. Linije – rute kretanja

Linije predstavljaju moguće poveznice između pojedinih točaka i ploha. One su postavljene ili koristeći postojeće staze ili su pak kreirane kao nove kako bi se kroz kretanje dobio specifični doživljaj prostorne cjeline kamenoloma. Linije / rute kretanja su diskretno naznačene upotrebom različitih materijala ili nekih drugih elemenata koji sugeriraju kontinuitet i prepoznavanje pojedine rute. Duž jedne od ruta organizirat će se i linearni **Park skulptura** u kojem će bit izložene pojedine skulpture izrađene tokom radionica. Rute kretanja mogu biti **šetačke, rekreativne, sportske, edukacijske, umjetničke**. Zavisno o tipu staze ona će biti obrađena kroz specifične materijale, biti će postavljena na odgovarajuću konfiguraciju terena i spajat će specifična mjesta.

4. Vrijeme i scenarij

Kao element «oživljavanja» gore nabrojenih elemenata strukture javlja se scenarij koji kroz kretanje i vremenske sekvence stvara različite doživljaje, moguća «čitanja» prostora. S obzirom na različite programske zahtjeve moguće je predvidjeti cijeli niz mogućih scenarija korištenja istog prostora. Različito postavljanje ruta kretanja kroz prostor definirat će različite režime korištenja i obrnuto. Netko tko dođe u razgledavanje parka skulptura koje su izrađene tokom kiparsko-klesarskih radionica imat će jednu rutu kretanja, a netko tko dođe radi sportskog ili rekreativnog slobodnog penjanja imat će drugu. Naravno, u izvjesnim momentima rute će se preklapati ili će se prema potrebi posjetioca prelaziti s jedne na drugu. Vrlo je važno prostor «Cavae Romane» doživjeti kao živi organizam koji zavisno o potrebi, a kroz specifični scenarij, može primiti najrazličitija događanja – kulturne priredbe, sportska nadmetanja, eksploataciju kamena, edukativne programe...

OBLIKOVANJE

Samo oblikovanje prostora Parka / muzeja «Cavae Romane – Vinkuran» nastojalo je afirmirati i bazirati se na slijedećim pojmovima:

- autentičnost
- mimikrija
- arhitektonska manipulacija s topografijom
- aktivni «okoliš» u formi «nosača/primatelja»
- fuzija boja, ambijenata, svjetla, atmosfera, površina, volumena

Ove kvalitete kao polazište za oblikovanje odabrane su iz namjere da «arhitektura» ne smije dominirati nad svojim okruženjem. Arhitektura je u ovom slučaju vrsta katalizatora koja omogućuje da se programski sadržaji kvalitetno «dogode». Arhitektura mora na neki način «učiti» od svog okruženja, odnosno ona postaje reinterpretacija ili preformulacija prirode ili konteksta. Tako na primjer nove građevine – ulazna zgrada / portal i zgrada Muzeja kamena u svom oblikovanju kameleonski koriste formu kamenih monolita kao polazište za svoju pojavnost. «Kamuflaža» kao oblikovno sredstvo odabrano je radi artikulacije interakcije prirode i onog što je konstruirano. Sljedeća kvaliteta ovakvog oblikovanja je odsustvo mjerila, volumeni tretirani kao kameni monoliti nemaju tradicionalne arhitektonske elemente poput «prozora» ili «krova» (bar ne interpretirane konvencionalno), pa samim

tim se ne prepoznaju unutar antropocentričnog mjerila. Ovim je postignut dojam «naturalnosti» objekata koji se samim tim ne čitaju kao tradicionalna arhitektura. Odsustvom mjerila oni poprimaju i svojevrsnu monumentalnost koja je u skladu s prirodnim kontekstom kamenoloma.

MATERIJA - MATERIJALI

Kamen, zemlja, voda, drvo, nebo, svijetlost, sjena.

Materijalna i nematerijalna komponenta materije usko su povezane. Fizička pojavnost i fenomeni koji su uz nju povezani determiniraju doživljaj (osjećaj) materije koji mi percipiramo. Upotreba materijala u ovom projektu određena je s obje njegove kvalitete. Tako na primjer upotreba kamena koristi njegove različite pojavnosti ili obrade da bi označila različite funkcionalne ili programatske cjeline na koje se on aplicira. Kod vode na primjer, u različitim se slučajevima koriste njezine različite karakteristike – voda u protjecanju (kao mlaz) – tekuća voda, kao snaga u pokretanju (može «rezati» kamen), voda kao mirujuća ploha – kontemplacija, vodeno zrcalo. Različite kvalitete materijala korištene su u poetske svrhe oplemenjivanja prostora. Također su korištene i neke nematerijalne kvalitete materijala – svjetlo / sjena, refleksija zvuka (eho, jeka). Postavom rasvjete (lampe, reflektori) artificijelno su naglašeni pojedini doživljaji i stvoreni različiti scenariji. Namjera je bila pojačati ili svratiti pozornost na prirodne fenomene kojih obično nismo svjesni, a postoje oko nas.

PLOHE / GRAĐEVINE / SADRŽAJI

Park / muzej kamena «Cavae Romane» konstituiran je i kroz «landscape» - u ovom slučaju oblikovanje plohe koja je tretirana u svojoj zakrivljenosti (ploha svinuta u treću dimenziju); i kroz stvaranje «građevina». Oboje čine konstitutivni «materijal» muzeja / parka, odnosno njegovu pojavnost.

1. Ulazna zgrada / ulazni portal

Ulazna zgrada formira frontu od koje «počinje» park / muzej. Formalno, ona asocira na kamenu monolit, jer prema van osim centralnog prolaza nema otvora. Novo sagrađeni volumen «probijen» je kroz skelet (ostatke) zgrade pilane, tako da s njom čini jedinstvenu funkcionalnu i kompozicijsku cjelinu. Volumenom i teksturom zgrade predstavljaju balans između volumena i skeleta, glatkog kamena i hrapave strukture cigle, starog i novog. Unutar novog volumena smješten je informacijski centar s prodajom karata, caffè sa sanitarijama i trgovina suvenirima. Trgovina suvenirima nalazi se u presjecištu stare i nove zgrade i orijentirana je prema prostoru kiparsko klesarske radionice koja je smještena unutar gabarita stare zgrade. Unutar novog dijela zgrada nalaze se i klupske prostorije sa sanitarijama i garderobama za polaznike klesarsko-kiparske radionice. Ruševina stare hale pilane konzervirat će se u sadašnjem stanju – ostaju vanjski zidovi i skelet. Ona ostaje «otvorena», odnosno natkriva se samo tendama (jedrima) za zaštitu od direktnog sunca i kiše. Razlog tome je fina, sitna, kamena prašina koja se diže prilikom obrade kamena u kamene skulpture. Na taj način dobivaju se optimalni uvjeti za rad, kao i atraktivna arhitektura. I prostori radionice i prostori caffèa zamišljeni su tako da mogu ekspandirati na plohu – «trg» između ta dva krila građevine i na taj način realizirati odgovarajući scenarij. Tretman plohe poda unutar i izvan građevine zadržao bi stanovitu analogiju u materijalu kako bi sugerirao povezanost tih prostora.

ULAZNO PROČELJE

POGLED PREMA STAROJ ZGRADI

STRAŽNJE PROČELJE

ETLOCIT PRIZEMLJA

2. Zgoda «Stare pilane»

Zgrada stare pilane smještena je uz samu vertikalnu stijenu kamenoloma. Od nje su također ostali obodni zidovi, no ono što je naročito interesantno dobrim je dijelom sačuvana drvena konstrukcija s elementima oruđa kojim se rezao kamen. Ideja je konzervirati građevinu, te uz pomoć restauratora i muzeologa, rekonstruirati proces obrade kamena, kao i organizirati Muzej oruđa za obradu kamena.

3. Bazen – plato s vodom

U neposrednoj blizini «Stare pilane» postoji podzemni izvor koji se koristio i prilikom obrade kamena (mlaz vode korišten je pri rezanju kamena). Tu bi se formirao plitki bazen – plato s vodom kao reminiscencija na jedan od prirodnih elemenata. Velik psihološki efekt i atraktivnost postigla bi se i ambijentalnim osvjetljenjem- podvodnim lampama i reflektorima. Ovo mjesto ima potencijal jednog gotovo «sakralnog» naboja – stvarajući mjesto kontemplacije i «uzvišenosti». On također može predstavljati atraktivnu «scenografiju» za različita događanja – modne revije, koncerte, snimanje spotova.

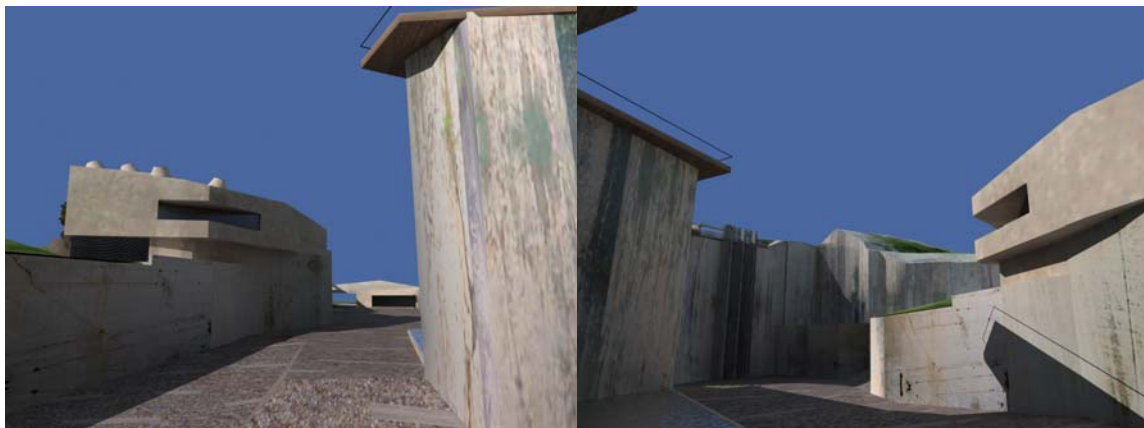
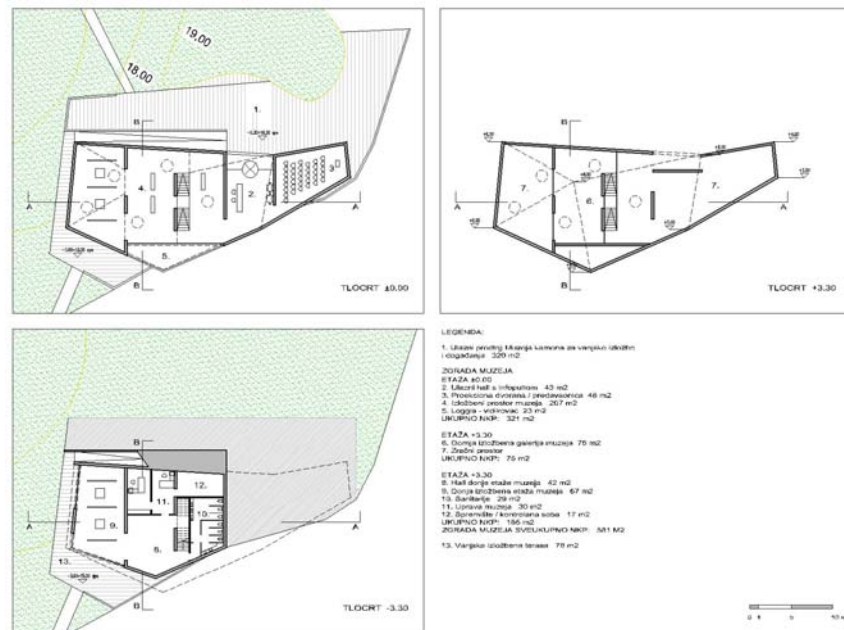
4. Otvoreno kazalište / auditorij

Prirodna zakošenost (pad) terena iskorištena je za formiranje auditorija i pozornice. Konfiguracija stijena nastala rezanjem i vađenjem kamena stvorila je savršenu prirodnu akustiku, tako da se na tom mjestu formira pozornica. Na plohi rezerviranoj za auditorij moguće je postaviti 768 sjedećih mjesta. Tretman obrade poda biti će takav da sugerira korištenje prostora te da bude optimalan u funkcionalnom smislu. Ovaj auditorij s pozornicom može primiti najrazličitija događanja od koncerata, kazališnih predstava, opera, projekcija, predavanja. U neposrednoj blizini auditorija biti će postavljena i tri panoramska dizala koja će omogućiti kontakt dvije najniže i najviše točke kamenoloma. Pomoću dizala moći će se direktno (bez hodanja i napornog uspinjanja) doći do restorana i vidikovca.

5. Muzej kamena

Zgrada Muzeja kamena smještena je na uzvisini, koja je po svojoj visinskoj koti «između» donje plohe Parka i «vidikovca» na vrhu. Sama zgrada muzeja slijedi logiku mimikrije (kao i ulazna zgrada), međutim formom i pozicioniranjem volumena ona se konzolno «naginje» nad liticu dajući posebnu dramatiku kojom naglašava svoju centralnu važnost unutar cijelog kompleksa. Arhitektonsko oblikovanje se i ovdje bazira na arhitektonskoj manipulaciji topografijom. Volumen zgrade formiran je ponovo kao kameni „blok“. On se doživljava kao dio «geografije». Unutarnja organizacija također

predstavlja stanovitu manipulaciju terenom – ulazna etaža predstavlja ekstenziju gornje vanjske plohe terena, a donja etaže je u kontinuitetu s donjom kotom terena. Unutarnja tlocrtna organizacija postavljena je fleksibilno i neutralno tako da omogućuje različite postavbe i organizaciju samog muzeja. Načelna je ideja da u muzeju bude prikazana povijest kamenoloma i obrade kamena. Točna organizacija i funkcioniranje muzeja biti će postavljena u danjoj razradi projekta uz muzeologe i povjesničare. Unutar zgrade osim izložbenog prostora predviđen je i prostor za predavanja i projekcije, uprava muzeja te potrebne prateće funkcije (sanitarije, spremišta...). Zbog atraktivnosti prostora, te mogućih različitih veličina izložaka, prostor je koncipiran u izmjenjivanju različitih visina, dvoetažnih prostora. Također, zenitalno osvjetljenje i izostajanje «tradicionalnih» prozora u svrsi su kreiranja «uzbuđujućih» prostora. Vanjski prostori u neposrednom kontaktu projektirani su kao terase na koje mogu ekspanzirati sadržaji muzeja, a locirane su prema atraktivnosti pogleda.

6. Vidikovac / restoran

Na najvišoj koti kompleksa odakle se vidi more i grad Pula, smješten je Vidikovac s restoranom. To je najatraktivnije mjesto kompleksa i predstavlja svojevrsnu «krunu» cijelog doživljaja. Do njega se može doći pješice – stazom po obodu cijelog kompleksa ili direktno panoramskim dizalom. Nad provalijom – liticom, «izbačena» je terasa sa koje se može sagledati cijeli kompleks. Ideja je da se na tom mjestu locira restoran.

7. Linije / rute kretanja

Osim do sad nabrojanih «građevina», važan konstitutivni element su linije / rute kretanja. One su postavljene na način da korespondiraju s načinom i brzinom kretanja od jedne točke / mjesta atrakcije do druge. Način i redoslijed po kojem se spajaju te točke omogućava određen način doživljaja prostora. Ruta posjetioca muzeja razlikuje se od turista – šetača, a one se pak razlikuju od rute

sportaša ili planinara. Posebnu rutu čine unutarnje komunikacije koje moraju služiti u korištenju kamenoloma ili pak dostavi robe za pojedine objekte.

FAZNOST

Obzirom na veličinu kompleksa, pa samim tim i cijenu njegova izvođenja, prilikom projektiranja vođena je pažnja na moguću faznost izgradnje. Ideja je bila osigurati faze na način da svaka pojedina dozvoljava korištenje prostora bez dovršetka iduće.

Prva faza, a time i funkcionalna cjelina, obuhvaćala bi «ograđivanje» kompleksa s izradom ulazne zgrade. U toj fazi bi se omogućilo distanciranje zone kompleksa kao odvojene cjeline, a ista bi se zaštitila od devastacija i nekontroliranih upada. Formiranjem ulazne zgrade s prostorom klesarsko-kiparske radionice stvaraju se početni uvjeti za funkcioniranje kompleksa. Radom caffea i trgovine, te mogućom organizacijom prvih izložbi, otvara se mogućnost određenog samofinanciranja. Također se omogućava kontrola nad odvijanjem svih drugih aktivnosti za koje nije potrebna posebna izgrađena «infrastruktura» - npr. sportske aktivnosti kao slobodno penjanje i slično.

Druga bi **faza** bila formiranje «partera» - hodne plohe donjeg platoa kamenoloma. Formiranjem te plohe omogućilo bi se funkcioniranje auditorija s pozornicom. Stolica bi u toj «prelaznoj» fazi mogle biti i pomične. U toj fazi formirala bi se i ophodna staza duž koje bi se mogla, od skulptura izrađenih u ljetnoj radionici, napraviti postava skulptura. Novčani priliv iz naplate ovih aktivnosti također bi mogao biti očekivan – bilo od prodaje ulaznica za manifestacije ili događanja u organizaciji kompleksa «Cavae Romane», bilo kroz «iznajmljivanje» tog prostora za koncerte i predstave u samostalnoj organizaciji. U toj bi fazi bilo bitno provesti infrastrukturu – rasvjetu, elektroenergetske kablove za napajanje scenske tehnike, ozvučenje i drugu tehniku koja bi podigla kvalitetu i atraktivnost ambijenta kroz scenografske elemente.

Treća faza bila bi izgradnja Muzeja kamena. To je najzahtjevnija i najskuplja faza, ali ujedno i najvažnija faza kojom se dovršava ključni sadržaj kompleksa. Ta je faza u i kulturnom smislu najznačajnija. Izgradnjom muzeja dobio se jedan od kapitalnih novih kulturnih objekata u Istri, koji bi svoj značaj imao i u međunarodnim razmjerima. Do te faze trebala bi se izraditi kompleksna studija sa muzeološkim i inim komponentama. Vrlo je značajno da svojom lokacijom ovaj kompleks ima šansu postati i regionalni centar za umjetničku obradu kamena kao i za restauratorske zahvate na kamenu. Muzej kamena mogao bi integrirati široku paletu problematike vezanu na povijest obrade i korištenja kamena u arhitekturi i umjetnosti. U njemu bi se mogle održavati radionice, seminari, međunarodna razmjena iskustava, ljetne škole i druge aktivnosti. Blizina cijelog niza povijesnih-kulturnih objekata, blizina drugih također interesantnih kamenoloma, kao i arheoloških ostataka daje potencijal stvaranja «mreže» raznih kulturnih institucija koordinirane i vođene s ove lokacije. Izgradnjom Muzeja kamena Pula i Medulin upisali bi se još jednom na kartu međunarodni značajnih kulturnih mjesta.

Četvrta i posljednja **faza** (koja se iz razloga samofinanciranja možda može izvesti i ranije) je izgradnja vidikovca-restorana s panoramskim dizalima. Taj je sadržaj prvenstveno turistički atraktivan. Ova prvenstveno komercijalna građevina morala bi biti u funkciji cjelokupnog kulturnog sadržaja afirmirajući lokalnu gastronomiju, enologiju, pa i etnologiju (kroz recimo opremu interijera restorana, posuđe, odjeću ili neke druge elemente).

Kroz integriranje kulture, zabave, povijesti, sporta, rekreacije i gastronomije, kompleks „Cavae Romane“ bi mogao postati reprezentativna i ogledna cjelina kao značajno mjesto u kulturnoj topografiji Istre, ali i mjesta koje ima svoju važnost u interpretaciji i afirmiranju nasljeđa Rimskog carstva, kao posebnosti i bogatstva zemalja Mediterana.

PROCJENA TROŠKOVA GRAĐENJA:

ZAHVAT:	POVRŠINA:	CIJENA:
1. Parkiralište, platoi, staze, opločenje partera	3.000 m ² 6.000 m ²	3.100.000,00 kn
2. Ulazni objekt (info, muzej-shoop,restoran)	823 m ²	4.500.000,00 kn
3. Klesarska radionica		350.000,00 kn
4. Zgrada domara		900.000,00 kn
5. Muzej kamena	581 m ²	6.500.000,00 kn
6. Rasvjeta		1.100.000,00 kn
7. Elevatori	3 kom	2.100.000,00 kn
UKUPNO:		18.550.000,00 kn
	PDV	4.081.000,00 kn
SVEUKUPNO:		22.631.000,00 kn